

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ: ОЦІНКА НАУКОВИХ ПІДХОДІВ

Розвиток експортно-імпортних операцій, активізація міжнародного співробітництва та посилення інтеграційних процесів у світі обумовлює посилення як внутрішньої, так і зовнішньої конкуренції, що актуалізує питання необхідності забезпечення належного рівня фінансової безпеки держави та її складових. Вплив глобалізації на економіку країни має позитивні та негативні наслідки. Однією із потенційних загроз фінансовій безпеці виступає збільшення обсягів контрабандних товарів, що перетинають кордон України, порушення митних правил, фіскальна неврегульованість. Важливим інструментом протидії впливу наведених зовнішніх чинників є митний контроль.

Питання митного контролю досить широко досліджувалось у працях закордонних та вітчизняних вчених. Однак залишається значна кількість невирішених проблем, що потребують подальшого вивчення та опрацювання. Зокрема, визначення умов, що сприяють порушенню митної безпеки держави, попередження їх виникнення; виявлення взаємозв'язку між митною та фінансовою безпекою; з'ясування місця митного контролю у системі фінансової безпеки тощо. Значна кількість досліджень присвячена з'ясуванню природи митного контролю та визначення його змісту.

В економічній літературі позиції щодо змістовної наповненості категорії «митний контроль» є неусталеними. Зокрема, його трактують як: митне оформлення; вид фінансового контролю; окремі функції митної політики чи регулювання; методи нетарифного регулювання тощо.

Поширеною є позиція щодо дослідження сутності митного контролю через функції митної політики. Зокрема, такого підходу дотримуються П.В. Пашко [3], Халіпов С.В. [4]. Виділяючи у складі функцій митної політики контрольно-організаційну, автори наголошують на важливості митного контролю.

Митний контроль також можна досліджувати в контексті методів митного регулювання. Відповідно до Кіотської конвенції до складу митного регулювання, поряд із митною справою, включається і митний контроль. Така позиція підкріплюється і нормативно-правовими актами України, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність, зокрема, Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність». В працях Каленського М., Пашка П.В. митний контроль досліджено як один з основних напрямів нетарифного регулювання [2, с. 61]. Метою таких заходів науковці вбачають захист національних інтересів, що є одним із завдань фінансової безпеки держави. Водночас автори не розглядають його як вид фінансового, зосередившись виключно на експортному, ветеринарному, фітосанітарному, санітарно-епідеміологічному та інших видах виключно державного контролю.

Митний контроль як вид фінансового контролю досліджує М. Білуха: «це один з видів фінансового контролю суб'єктів господарювання, які ввозять, вивозять, здійснюють транзит, передають, зберігають і використовують товари, що

переміщуються між митними територіями» [1, с. 17]. У такому трактуванні автором розкриваються особливості митного контролю та окреслюється коло суб'єктів, за діяльністю яких здійснюється митний контроль. Водночас таке тлумачення потребує уточнення, оскільки, крім митного контролю, товари, що переміщуються через кордон, підлягають іншим видам державного контролю, що вимагає певного виділення характерних особливостей саме митного контролю у складі контрольних функцій держави.

Зміст митного контролю доцільно досліджувати через визначення його характерних ознак. Зокрема, до них належать такі ознаки: 1) митний контроль - складова частина фінансового контролю. Це впливає із вартісного характеру останнього, оскільки Державна митна служба має право накладати штрафні санкції при порушенні митного законодавства. Крім того, митний контроль можна вважати і складовою податкового і валютного контролю, що обумовлено специфічністю та характером його об'єктів; 2) митний контроль є складовою частиною державного фінансового контролю, що обумовлено наявністю владних повноважень у його суб'єктів; 3) наявність процедурно-процесуальної форми реалізації митного контролю; 4) застережно-забороняючий характер митного контролю; 5) особливості здійснення форм митного контролю (можуть здійснюватись виключно у зонах митного контролю, поза межами відповідних митних зон); 6) особливості принципів реалізації митного контролю, обумовлені його специфікою; 7) специфіка контрольованих об'єктів (валютні цінності, супроводжуваний та несупроводжуваний багаж, транспортні засоби, вантажі або вантажні відправлення, товари, що містять об'єкти інтелектуальної власності, міжнародні поштові відправлення та ін.); 8) специфічність способів та прийомів митного контролю (перевірка документів, поточний митний аудит, постаудит, усне опитування, огляд митних об'єктів та ін.); 9) профілактичний характер, оскільки цільова спрямованість митного контролю – на попередження порушень митних правил та контрабанди. Таким чином, митний контроль є видом державного фінансового контролю, який має специфічні ознаки, обумовлені особливим характером його об'єктів, принципів, форм.

Список використаної літератури:

1. Білуха М., Микитенко Т. *Теоретико-методичні аспекти митного контролю* // *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. №9. С.16-22
2. *Митний контроль та митне оформлення: навч. посібник.* / за ред. М.М. Каленського, П.В. Пашка. К: Т-во «Знання», КОО. 2002. 284 с.
3. Пашко П.В. *Функції митної політики* // *Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка*. 2009. № 1. С. 16-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2009_1_5
4. Халипов С.В. *Таможенное право (Таможенное регулирование внешнеэкономической деятельности)*. М.: Зерцало-М, 2001. 272 с.